

Соколов Д. С.

*студент 2-го курс соціально-правового факультету
Національного університету » Одеська юридична академія»*

ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ЕВОЛЮЦІЯ У ХХ СТОЛІТТІ

адвокатура у своєму розвитку пройшла тернистий шлях. Після Жовтневої революції 1917 року в росії незважаючи на збереження центральною радою України інституту присяжних та приватних повірених радянською владою згідно з тимчасовим положення про народні суди та революційні трибунали 1919 року адвокатуру в Україні було ліквідовано. На заміну цим органам передбачалося створення колегій правозаступників, але функції присяжних та приватних повірених – кваліфікованих правозахисників доручалося виконувати будь-якому громадянину у віці старше 18 років. Лише в жовтні 1922 року у зв'язку з запровадженням радянською владою нової економічної політики та з відродженням в Україні певних приватних правовідносин які об'єктивно вимагали від радянської влади забезпечення певною мірою приватних прав та інтересів суб'єктів цих правовідносин знову було здійснено відновлення інституту адвокатури. Так 2 жовтня 1922 року ЦВК України затвердив Положення про адвокатуру у РСР відповідно до якого були створені губернські колегії захисників у кримінальних і цивільних справах з певними правами на самоврядування. В цей час осіб які виконували функції захисників називали оборонцями. Ними могли бути особи не менш як з 2-річним стажем роботи в органах радянської юстиції. Проте вже до 1930 року з боку державної влади було значно посилено керівництво цим правозахисним інститутом. Був примусово здійснений перехід лише до колективної організації їх праці в юридичних консультаціях і ліквідована робота приватних кабінетів. Такий порядок практично не був змінений і з прийняттям 16 серпня 1939 року РНК СРСР «Положення про адвокатуру» за яким функції колегій «захисників» перейшли до утворених колегій адвокатів які здійснювали правозахисну діяльність під пильним оком державної влади в особі народного комісаріату юстиції. З цього часу саме Наркомат юстиції здійснював загальне керівництво роботою колегій адвокатів відповідав за ор-

ганізацією їх діяльності при введеному винятковому порядку судочинства. у справах про терористичні акти за Постановою ЦВК СРСР від 01.12.1934 р. усувалася участь адвоката у суді та вводилась особлива нарада яка «вирішувала долю» обвинувачених без участі адвоката. в цей час суди обґрунтовували вирoki лише на зізнавальних показаннях підсудних отриманих від них під страхом тортур. тому роль адвоката в кримінальному процесі за викладених обставин була такою від якої практично ніколи нічого не залежало. За тих часів адвокати-захисники інколи ставали в політичних судових процесах обвинувачами. як наслідок цей період увійшов в історію нашої держави як період політичних репресій відносно великої кількості невинуватих у скоєні інкримінованих ним злочинів людей та масового порушення основних прав та свобод громадян України.

лише з прийняттям в грудні 1958 року законодавства про судострій, основ кримінального та цивільного законодавства СРСР і союзних республік, в 1960 році – ККУ та КПК, а в 1963 році – ЦКУ та ЦПК було досягнуто істотних змін у правовому регулюванні інституту адвокатури в Україні.

у 1977 році в УРСР була прийнята нова конституція УРСР, за якою кожна з гілок державної влади мала окремий розділ в конституції УРСР, яким закріплювалися їх повноваження. у свою чергу адвокатура свого розділу в конституції не мала. але як правозахисний інститут вона входила до розділу «Правосуддя», де її правовий статус був визначений ст. 159 конституції УРСР, за якою надання правової допомоги в українській державі покладалося лише на колегії адвокатів. це зумовило прийняття нового Положення про адвокатуру УРСР, яке проголошувало гарантію здійснення адвокатами професійних прав та розширення прав на самоврядування. Проте здійснення цих прав залишалося під опікою державної виконавчої влади в особі міністерства юстиції УРСР, а також партійних органів комуністичної партії УРСР.

За існуючою в той час ідеологією закони та інші нормативні документи, що приймалися законодавчою, виконавчою та судовою гілками державної влади продовжували надавати пріоритет інтересам держави над інтересами особи. тому об'єктивно діяльність адвокатури в Україні щодо захисту приватних інтересів громадян та юридичних осіб в цей період все-таки залишалася обмеженою.

таким чином, можемо зробити висновок, що історія взаємних відносин адвокатури та радянської влади до отримання Україною незалежності свідчить, що намаганням гілок державної влади було «одержавити» цей правозахисний інститут та зацікавити діяти з пріоритетом державній владі. однак за радянських часів адвокатура України, завдяки формуванню колегій адвокатів по територіїальному принципу на основі адвокатського самоврядування та можливості впливати на підбір з резерву кандидатів на професію адвоката, що у своїй більшості унеможлилювало прийняття до лав адвокатів «випадкових» людей, виборола належне їй місце в правовій системі та суспільстві радянської України та досягла якісного професійного досвіду правозахисної роботи та високого авторитету в суспільстві.